

BIULETYN

FUNDACJI GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ

TORUŃ, ROCZNIK XXXV: 2023 (NR 73)

**PROF. DR. HAB.
JAN SZILING**

1939-2023

BEZPŁATNY

ISSN 1732-1913

ISSN 2081-2752

Iwona Szkudlarek, *Kobiety. Obronność. Bezpieczeństwo. Aspiracje oficerów-kobiet a doskonalenie zawodowe żołnierzy*, Wydawnictwo Naukowe Kontekst, Poznań 2024, ss. 226.

Rola kobiet w wojsku od lat stanowi temat licznych dyskusji. Kwestia ta nie ogranicza się wyłącznie do zwiększenia liczby kobiet-żołnierzy, ale obejmuje również m.in. wprowadzenie stosownych uregulowań prawnych, walkę z dyskryminacją płciową, uwzględnienie i odpowiednie upamiętnienie kobiet-żołnierzy walczących na przestrzeni lat. Kobiety, stanowiące połowę potencjału wojskowego, nadal nie są odpowiednio doceniane, jednak w ciągu wielu lat w Wojsku Polskim można zaobserwować stosowne zmiany na tym polu. Problem ten został szeroko poruszony w niedawno wydanej publikacji por. Iwony Szkudlarek pt. *Kobiety. Obronność. Bezpieczeństwo. Aspiracje oficerów-kobiet a doskonalenie zawodowe żołnierzy*, wydanej przez Wydawnictwo Naukowe Kontekst.

Książka dzieli się na cztery rozdziały. Pierwszy z nich dotyczy tematu aspiracji zawodowych, w dużym stopniu poruszając się w obszarze psychologii. Kolejny rozdział przedstawia militarną partycypację kobiet w historii Polski. „Historia Polski” jest tutaj napisana świadomie, gdyż autorka nie ograniczyła się wyłącznie do historii współczesnej i śmiało sięgnęła do Kroniki Galla Anonima. W trzeciej części książki są scharakteryzowane formy doskonalenia zawodowego realizowane w Akademii Sztuki Wojennej. Ostatni rozdział przedstawia wyniki badań sondażowych dotyczących struktury (poziomu i rodzaju) aspiracji kobiet-oficerów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (dalej SZ RP), czym kobiety-oficerowie kierowały się, wybierając zawód żołnierza, oraz jaką wiązą przyszłość z tym kierunkiem.

Praca ta stanowi klasyczną monografię naukową. Choć książka jest napisana przystępnym językiem i czytelnik niezwiązany z naukami o bezpieczeństwie nie będzie miał trudno-

ści ze zrozumieniem przekazu, to autor niniejszej recenzji czuje po jej lekturze niedosyt, mimo że nie jest ekspertem w tej dziedzinie, lecz ufa recenzentkom dr hab. Iwonie Klonowskiej, prof. Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, i dr hab. Marcie Szuniewicz-Stępień, prof. Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, które pozytywnie ją zaopiniowały. Jako „przeciętny czytelnik” uważam, że przedstawione przez autorkę propozycje zmian w systemie doskonalenia zawodowego stanowią najważniejszą część książki. Błędem byłoby ograniczenie jej wyłącznie do wąskiej dyskusji naukowej. Można tutaj śmiało założyć, że poruszone w monografii problemy, wyniki sondaży oraz postulaty byłyby cenne w dyskusjach związanych ze współczesnym Wojskiem Polskim, tym bardziej cenne, że w obecnej sytuacji politycznej na świecie potrzebujemy silnej i dobrze zorganizowanej armii. Przy odpowiedniej uwadze czytelnik może dostrzec, że niektóre problemy związane z dyskryminacją zawodową kobiet dotyczą nie tylko Wojska Polskiego, lecz także zaproponowane przez autorkę rozwiązania można zastosować szerzej.

Zainteresowanie może wzbudzić również drugi rozdział poświęcony militarnej partycypacji kobiet w siłach zbrojnych. Ta część jest stosunkowo krótka (liczy ok. 40 stron), jednak stanowi on bardzo dobrą podstawę dla osób, które chciałyby dowiedzieć czegoś o roli kobiet w SZ RP na przestrzeni lat. W rozdziale można zauważyć nagły przeskok z Powstania Warszawskiego do wojskowej służby kobiet po 1989 r. Choć w książce jest wyjaśnione, że w 1950 r. ustawa o powszechnym obowiązku obrony obejmowała wyłącznie mężczyzn, a przełom nastąpił dopiero w 1988 roku przy rekrutacji kobiet do wojskowego korpusu medycznego, tak informacje te pojawiają się dopiero we wnioskach, a powinny wcześniej, jako samodzielny podpunkt wyjaśniający, że w okresie komunistycznym kobiet w wojsku ogólnie nie było.

Choć książka jest wolna od błędów gramatycznych czy stylistycznych, niestety rzuca się w oczy dość niedokładna korekta. Zauważa się przede wszystkim niekonsekwentny zapis dat. Raz miesiące mamy zapisane cyframi, a raz słownie. W paru miejscach pojawiają się słowa raczej niepasujące do kontekstu, które można traktować jako błąd językowy (przykład ze s. 58: „Jednak reklamowe modele kobiety czy mężczyzny sukcesu nie zawsze są zbieżne z realiami życiowymi i należy pamiętać, że wszystko, co w mediach prezentowane, może również prowadzić do utopii, kompleksów i zaniżonej samooceny” – skąd ta utopia?).

Bogata bibliografia składa się z ponad 170 pozycji wydanych drukiem, kilkunastu dokumentów elektronicznych i aktów prawnych oraz ponad 40 tekstów opublikowanych w Internecie. W paru miejscach można jednak dostrzec, że brakuje jakiegoś źródła lub też przypis prowadzi nie do bezpośrednich wyników badań, lecz do ich streszczenia opub-

likowanego na portalu adresowanym do szerokiego grona odbiorców, co wymusza skracania bądź upraszczania dotkniętego tematu. Trochę niezręcznie jest czytać opis badań opublikowanych w „Psychological Science” (s. 51), gdzie przypis nie odsyła nas do tego czasopisma, lecz jedynie do opisu tych badań opublikowanych przez anonimową osobę na portalu internetowym... mamatoja.pl. Takie źródło z drugiej ręki nie wzbudza niestety zaufania.

Podstawowym zadaniem tej książki jest jednak przedstawienie aspiracji zawodowych kobiet-oficerów w aspekcie systemu doskonalenia zawodowego żołnierzy SZ RP, a także zaproponowanie rozwiązań mogących poprawić jakość tego systemu. W badaniach przeprowadzonych przez Iwonę Szkudlarek 72% respondentek zgodziło się z twierdzeniem, że oficerowie-kobiety mają szansę na realizację kariery w SZ RP (s. 196). Badania jednak wykazały, że według 80% respondentek kariera jest możliwa głównie dzięki determinacji, wytrzymałości i uporowi w dążeniu do celu, a największą cechą utrudniającą realizację kariery jest przede wszystkim brak szacunku do ludzi i arogancja (50% respondentek). Kobiety mogą się realizować, ale po lekturze książki wysuwa się wnioski, że pomimo zapewnienia obu płciom tych samych szans oraz przy coraz większym udziale kobiet w Wojsku Polskim (co wymusza wdrażanie stosownych działań, gdyż mniejszość staje się coraz większa, a co za tym idzie zauważalna), to nadal dostrzegalne są mankamenty, których zwalczenie poprawiłoby jakość doskonalenia zawodowego żołnierzy. Obserwacja ta wpisuje się w końcowe wnioski książki, gdzie wyraźnie zaznaczono, że bez zwiększenia świadomości poprzez gruntowną edukację, zniesienie barier mentalnych, walkę ze stereotypami (zwłaszcza umniejszaniem kompetencji) potencjał kobiet-żołnierzy nie zostanie w pełni wykorzystany, na czym stracą wszyscy.

Wyniki badań i wnioski będą przydatne nie tylko pracownikom naukowym. Książkę można zarekomendować każdej osobie interesującej się Wojskiem Polskim czy też tematyką roli kobiet we współczesnym społeczeństwie.

Piotr Mucha